

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jaromíra Jirsy jako soudce zpravodaje a soudců Jana Filipa a Milady Tomkové o ústavní stížnosti stěžovatelů 1. **Ing. M. K.**, zastoupeného JUDr. Markem Nespalou, advokátem se sídlem v Praze 2, Vyšehradská 421/21, 2. **Ing. J. H.**, zastoupeného Mgr. Tomášem Voldánem, advokátem se sídlem v Praze 1, Haštalská 760/27, 3. **Mgr. J. B.**, zastoupeného JUDr. Tomášem Sokolem, advokátem se sídlem v Praze 2, Sokolská 1788/60, proti usnesením Nejvyššího soudu č. j. 3 Tdo 1413/2017-68 ze dne 20. prosince 2017, Městského soudu v Praze č. j. 61 To 91/2017-564 ze dne 30. března 2017, a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 č. j. 5 T 27/2016-506 ze dne 9. ledna 2017, za účasti **Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 2**, jako účastníků řízení, a **Nejvyššího státního zastupitelství, Městského státního zastupitelství v Praze a Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 2**, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu č. j. 3 Tdo 1413/2017-68 ze dne 20. prosince 2017, usnesením Městského soudu v Praze č. j. 61 To 91/2017-564 ze dne 30. března 2017 a rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 č. j. 5 T 27/2016-506 ze dne 9. ledna 2017 bylo porušeno právo stěžovatelů na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu č. j. 3 Tdo 1413/2017-68 ze dne 20. prosince 2017, usnesení Městského soudu v Praze č. j. 61 To 91/2017-564 ze dne 30. března 2017 a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 č. j. 5 T 27/2016-506 ze dne 9. ledna 2017 se zrušují.

Odůvodnění:

I. Napadená rozhodnutí

1. Obvodní soud pro Prahu 2 (dále jen „nalézací soud“) zprostil rozsudkem č. j. 5 T 27/2016-445 ze dne 27. dubna 2016 (dále též „zprošťující rozsudek“) všechny stěžovatele obžaloby, neboť nebylo prokázáno, že se stal skutek, pro který byli stíháni. K odvolání státního zástupce Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) usnesením č. j. 61 To 313/2016-480 ze dne 29. září 2016 zrušil zprošťující rozsudek v celém rozsahu a věc vrátil nalézacímu soudu k novému rozhodnutí.

2. Nalézací soud nově uznal napadeným rozsudkem 1. stěžovatele vinným z pomoci k přečinu podplácení podle § 24 odst. 1 písm. c) k § 332 odst. 1 alinea 1, 2 trestního zákoníku a přečinu

přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1, 2 trestního zákoníku, 2. stěžovatele z přečinu podplácení podle § 332 odst. 1 alinea 1, 2 trestního zákoníku a 3. stěžovatele z pomoci k přečinu podplácení podle § 24 odst. 1 písm. c) k § 332 odst. 1 alinea 1, 2 trestního zákoníku. Všem stěžovatelům nalézací soud uložil trest odnětí svobody v trvání deseti měsíců, podmíněně odložený na zkušební dobu třiceti měsíců, peněžitý trest 240 000 Kč s určenými splátkami a s alternativním trestem odnětí svobody v trvání 120 dnů; 2. stěžovateli navíc uložil trest propadnutí věci, a to finanční částky 125 000 Kč.

3. Odvolací soud následně napadeným usnesením zamítl odvolání všech stěžovatelů s tím, že vina stěžovatelů byla jednoznačně prokázána. Dovolání všech stěžovatelů Nejvyšší soud odmítl jako zjevně neopodstatněná.

II. Ústavní stížnost a vyjádření

4. Stěžovatelé (každý samostatně) podali proti napadeným rozhodnutím ústavní stížnosti vedené pod sp. zn. IV. ÚS 1367/18, I. ÚS 1410/18 a III. ÚS 1429/18, které byly usnesením pléna Ústavního soudu ze dne 16. května 2018 spojeny ke společnému řízení pod sp. zn. IV. ÚS 1367/18.

5. Ve své ústavní stížnosti 1. stěžovatel popisuje okolnosti případu a namítá, že zprošťující rozsudek vynesl nalézací soud na základě řádně provedených důkazů. Odvolací soud žádné dokazování neprováděl, nenařídil nalézacímu soudu provést další úkony nebo doplnit dokazování, jen mu vytkl, že rozhodoval v senátu, ač měl rozhodovat samosoudce, a ztotožnil se s tvrzením státního zástupce o nesprávném hodnocení důkazů, rozsudek zrušil a věc vrátil k novému rozhodnutí. Nalézací soud následně zopakoval obsah dosavadního jednání, provedl důkaz listinami dodanými 1. stěžovatelem, a rozhodl ve věci samé (při částečně shodném odůvodnění) opačně než ve zprošťujícím rozsudku s odkazem na nutnost hodnotit důkazy ve světle právního názoru odvolacího soudu, jímž je vázán. Hodnocení týchž důkazů nalézacím soudem je v odůvodnění obou rozsudků zcela opačné. Takzvané právo na spravedlivý proces přitom vyžaduje, aby soud přesvědčivě, logicky a vyčerpávajícím způsobem odůvodnil své rozhodnutí. Podle 1. stěžovatele není správné, aby odvolací soud dával závazné pokyny, k jakým skutkovým zjištěním má nalézací soud při hodnocení důkazů dospět (viz například rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tz 76/2001 ze dne 29. května 2001), a dále uvádí, že podle usnesení Nejvyššího soudu nebyl nalézací soud zavázán k určitému vyhodnocení důkazů, ale jen k tomu, aby je hodnotil jednotlivě i v souhrnu (§ 2 odst. 6 trestního řádu), byť tato povinnost mohla být odvolacím soudem lépe formulována. Stěžovatel je přesto přesvědčen, že z odůvodnění napadeného rozsudku je patrné, že nalézací soud vynesl svůj odsuzující rozsudek vázán právním názorem a „nezbývá“ mu než přehodnotit důkazy v souladu s ním. Závěrem 1. stěžovatel poukazuje na vyjádření státního zástupce k dovolání, jenž konstatoval existenci několik závažných pochybností o respektování základních postulátů spravedlivého procesu, které je třeba napravit, což však Nejvyšší soud neučinil. Vyvozené právní závěry jsou podle 1. stěžovatele v extrémním rozporu s výsledkem dokazování [viz náleznost sp. zn. III. ÚS 68/04 ze dne 9. června 2005 (N 121/37 SbNU 535)] a popsáním postupem byla závazáním nalézacího soudu právním názorem odvolacího soudu porušena zásada bezprostřednosti a ústnosti řízení spolu s absencí vnitřního přesvědčení soudu při hodnocení důkazů, a v důsledku toho řádného zdůvodnění hodnocení důkazů. Dále Nejvyšší soud porušil dvojinstančnost řízení a právní jistotu pomínutím dovolacích námitek.

6. Ve své ústavní stížnosti 2. stěžovatel uvedl, že odvolací soud se nevypořádal s jeho obhajobou, podle které při absenci přímých důkazů netvoří důkazy provedené nalézacím soudem uzavřený a ničím nepřerušovaný řetězec, prokazující jednoznačně jeho vinu; závěry soudů nejsou v souladu se zjištěným skutkovým stavem, a rovněž byla porušena zásada *in dubio pro reo*. Odvolací soud zrušil zprošťující rozsudek pro odlišné hodnocení důkazů v rozporu (například) s nálezem sp. zn. II. ÚS 3564/12 ze dne 5. března 2013 (N 38/68 SbNU 391). Pokud pak na základě tohoto usnesení nalézací soud zcela rezignoval na myšlenkový proces vedoucí k závěru o vině, a namísto toho zdůraznil, že rozhoduje „*vázán právním názorem vyjádřeným odvolacím soudem a nezbyvá mu než hodnotit důkazy v souladu s názorem odvolacího soudu, a proto bere za prokázané jednání uvedená ve skutkové větě rozsudku*“ (sic!), jde o postup protiústavní. Nalézací soud tak při nezměněném dokazování učinil odlišná skutková zjištění byv vázán rozhodnutím odvolacího soudu. Taková změna hodnocení je v rozporu s nálezem sp. zn. I. ÚS 608/06 ze dne 29. dubna 2008 (N 79/49 SbNU 153), který zapovídá odvolacímu soudu nařizovat změnu v hodnocení důkazů či vnucovat nižšímu soudu hodnocení vlastní. Nejvyšší soud pak dovolání stěžovatele neposoudil jako námitku nesprávného právního posouzení věci, nýbrž jako nesprávné hodnocení skutkového stavu; k tomu 2. stěžovatel odkázal na nález sp. zn. III. ÚS 68/04. Podle 2. stěžovatele Nejvyšší soud vysvětluje, že rozhodování v pochybnostech se týká jen otázek skutkových, nikoliv právního posouzení skutku, a proto nelze touto zásadou v dovolání argumentovat. Nebyla-li však tato zásada vzata v úvahu, byla věc nesprávně právně posouzena a nebylo namíste odmítnout dovolání.

7. Podle 3. stěžovatele zrušil odvolací soud zprošťující rozsudek proto, že skutková zjištění neměla oporu v provedeném dokazování, a závěry nalézacího soudu hodnotící zájem 3. stěžovatele na rozhodnutí o prodeji nemovitosti označil odvolací soud za „dedukce a spekulace“. Nalézací soud následně na základě stejných důkazů učinil ve věci zcela opačný závěr a stěžovatele uznal vinnými cítě se vázán právním názorem odvolacího soudu, který ale také neprováděl žádné dokazování. Jak odvolací soud, tak i následně nalézací soud dospěly na základě původních důkazů k opačnému závěru, aniž by provedly nová zjištění. Nalézací soud tedy nepostupoval jako nezávislý, převzal-li bez dalšího názor odvolacího soudu. Rozhodnutí o vině 3. stěžovatele bylo založeno na okrajové zmínce ze soukromé nahrávky rozhovoru 1. stěžovatele se zúčastněnou osobou, což sice může založit podezření, avšak ničím nepotvrzené. Tvzení samo o sobě, že někdo (3. stěžovatel) je pachatelem trestného činu, nelze považovat za prokázání jeho viny; byla tak porušena zásada *in dubio pro reo* a princip presumpce nevinu. Podle odvolacího soudu i Nejvyššího soudu přitom nebylo možné původní závěry odvolacího soudu považovat za závazný právní názor ukládající nalézacímu soudu povinnost rozhodnout o vině, tím se ovšem soudy vyhnuly podstatě věci – k tomu 3. stěžovatel odkazuje na vyjádření státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, který právě takový postup označil za nesprávný, a dále odkazuje na judikaturu Ústavního soudu [nálezy sp. zn. II. ÚS 658/14 ze dne 14. října 2014 (N 192/75 SbNU 165), či sp. zn. II. ÚS 1975/08 ze dne 12. ledna 2009 (N 7/52 SbNU 73)] i Nejvyššího soudu (sp. zn. 4 Tz 140/2004).

8. Z uvedených důvodů jsou všichni tři stěžovatelé přesvědčeni, že obecné soudy porušily jejich práva zakotvená v čl. 8 odst. 2, 36 odst. 1, 40 odst. 1, 2 a 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), jakož i práva podle čl. 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), a navrhují zrušení napadených rozhodnutí.

9. K věci si Ústavní soud vyžádal spis Obvodního soudu pro Prahu 2, sp. zn. 5 T 27/2016, i vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení. Účastníci pouze stručně odkázali na obsah napadených rozhodnutí. Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 2 se postavení vedlejšího účastníka vzdalo. Státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze ve vyjádření uvedl,

že rozhodnutí netrpí nesouladem mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními, a nepřisvědčil ani námitce, že odvolací soud přikázal nalézacímu soudu jak věc rozhodnout a napadený rozsudek nalézacího soudu obsahuje dostatečnou hodnotící argumentaci, z níž je patrné, že zhodnotil provedené důkazy v souladu s požadavky danými v § 5 odst. 6 trestního řádu; z uvedených důvodů nebyla podle vedlejšího účastníka ústavně zaručená práva stěžovatelů porušena. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve svém vyjádření uvedl, že stěžovatelé v ústavní stížnosti nadále namítají porušení postulátů spravedlivého procesu, neboť nalézací soud po zrušení svého předchozího zprošťujícího rozsudku na základě nezměněného dokazování učinil odlišná skutková zjištění, což odůvodnil svou vázaností rozhodnutím odvolacího soudu. Vzhledem k tomu, že shodné závěry vyslovil státní zástupce i ve vyjádření k dovolání stěžovatelů, odkázal na toto vyjádření – s tím, že na stanoviscích v něm uvedených nadále setrvává. Vyjádření nepřinesla nové poznatky, a proto je Ústavní soud účastníkům k případné replice nezasílal.

III. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

10. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnými stěžovateli jako účastníky řízení, v němž byla vydána rozhodnutí napadená ústavními stížnostmi; Ústavní soud je k jejich projednání příslušný. Stěžovatelé jsou zastoupeni v souladu s § 29 až 31 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Ústavní stížnosti nejsou nepřijatelné podle téhož zákona, neboť stěžovatelé vyčerpali všechny jim dostupné prostředky k ochraně jejich práv.

IV. Vlastní posouzení věci

11. Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů a zásadně není oprávněn do rozhodování soudů zasahovat; uvedená zásada je prolomena tehdy, vybočí-li obecné soudy z mezí daných rámcem ústavně zaručených základních lidských práv [čl. 83 a čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky], zjistí-li Ústavní soud porušení ústavních procesních principů, především práva na řádné soudní řízení („spravedlivý proces“), což se v daném případě stalo.

12. Ze spisu nalézacího soudu se podává, že 2. stěžovatel měl zájem uspět ve výběrovém řízení na prodej nemovitosti, a proto měl předat 3. stěžovateli částku 250 000 Kč určenou rovným dílem pro 1. stěžovatele a pro zúčastněnou osobu (představitelé vlastníka nemovitosti) s tím, že stejnou částku obdrží i po úspěchu 2. stěžovatele ve výběrovém řízení. Poskytnuté peníze měly být zárukou, že obdarování nenaruší průběh výběrového řízení. Zúčastněná osoba si nějakou dobu poté, co obdržela obálku s penězi, uvědomila, že by mohlo jít o úplatek, a proto se po několika konzultacích obrátila na Policii České republiky, která věc začala šetřit, zúčastněné osobě umožnila zaznamenat rozhovor s 1. stěžovatelem a očekávala předání druhé poloviny peněz poté, co 2. stěžovatel ve výběrovém řízení zvítězí (jeho nabídka byla výrazně nejvyšší); k tomu však nedošlo, neboť výběrové řízení bylo zmařeno postupem orgánu vlastníka

nemovitosti, a to v důsledku snahy zúčastněné osoby o transparentní jednání. Trestní řízení proto bylo vedeno zejména na základě výpovědi a audiozáznamu zúčastněné osoby.

13. Nalézací soud ve zprošťujícím rozsudku dospěl k závěru, že zúčastněná osoba skutečně obdržela obálku s penězi od 1. stěžovatele, ostatní nepřímé důkazy však nevytvořily takový uzavřený logický okruh, který by umožnil závěr, že se stal skutek, jak byl v obžalobě popsán. Nepřímé důkazy netvoří souvislý a nepřerušovaný logický řetězec, z něhož by bylo možno dovodit jediný závěr a současně vyloučit možnost jiného závěru; provedené důkazy vedou jen k podezření vůči 1. stěžovateli. Podle nalézacího soudu se uplatní zásada *in dubio pro reo*, podle které má neprokázaná vina stejné účinky jako prokázaná nevina, neboť obžalobou uvedený skutkový děj je sice vysoce pravděpodobný, ale existují nejméně další dvě možné verze (viz č. l. 435 verte a násl. spisu).

14. Odvolací soud po neveřejném zasedání ve svém usnesení (č. l. 480-485) vytkl nalézacímu soudu nejprve nesprávné obsazení soudu, v němž rozhodoval senát namísto samosoudce, což mohlo vést ke dvoutřetinovému ovlivnění výsledku rozhodnutí, a dále se ztotožnil s odvolací námitkou státního zástupce, že nalézací soud nesprávně hodnotil důkazy a nevypořádal se se všemi skutečnostmi. Závěr nalézacího soudu o zájmu 3. stěžovatele o výběrové řízení zhodnotil odvolací soud jako dedukce a spekulace, naopak některé nejasnosti ve výpovědi zúčastněné osoby posoudil jako pochopitelné (zdravotní stav); podle odvolacího soudu nepřímé důkazy tvoří ucelenou logickou soustavu, ze které může vyplýnout jen jediný závěr, zprošťující rozsudek zrušil a bez dalšího uložil nalézacímu soudu nově rozhodnout.

15. U následného hlavního líčení konaného dne 9. ledna 2017 samosoudkyně přečetla usnesení odvolacího soudu a písemnosti z č. l. 488–494 (pozn.: čísla listů 488–494 jsou ve spisu označena duplicitně) týkající se mimo jiné nepřiměřenosti odměn 1. stěžovatele, přijala sdělení jednoho z obhájců a vyzvala k závěrečným řečem. Nalézací soud tedy neprovedl žádné další relevantní důkazy, a následně vynesl rozsudek opačný než v původním řízení.

16. V napadeném rozsudku pak nalézací soud považuje za prokázané, vázán pouze právním názorem odvolacího soudu, že skutek se stal tak, jak byl popsán v obžalobě (str. 13; č. l. 512). Odvolací soud na to v odůvodnění napadeného reagoval tvrzením, že „...vina všech obžalovaných byla v daném případě bez jakýchkoliv pochybností prokázána...“ (č. l. 573 odst. 3). Změněný závěr o vině není založen na nově provedeném dokazování nebo na zdůvodněném přihlédnutí k dalším (dříve) provedeným důkazům, ale je založen výhradně na odkazu nalézacího soudu na zrušující usnesení odvolacího soudu, považujícím původní zprošťující rozsudek za spekulativní – s tím, že výpovědi zúčastněné osoby je nutno věřit. Nalézací soud, kterému byla věc vrácena bez bližších pokynů, jen s tím, že první rozhodnutí je vadné bez dalšího rozhodl opačně než v původním rozsudku pouze s odkazem na závazný právní názor vyššího soudu. Takový postup následně odvolací soud považoval za správný, aniž by sám ve svém původním usnesení závazný právní názor spatřoval; rozhodnutí nalézacího soudu, odkazující na jím vyslovený právní názor, vysvětlil jako hodnocení věci v souladu s § 2 odst. 6 trestního řádu (viz str. 7 odůvodnění usnesení odvolacího soudu).

17. Ústavní soud považuje za vhodné odkázat na již výše zmíněné vyjádření státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (č. l. 665 – 669), který argumenty v dovolání stěžovatelů, brojících především proti postupu nalézacího soudu porušujícím jejich právo na „spravedlivý proces“ (čl. 6 Úmluvy), považuje za logické a založené na relevantní judikatuře. Konkrétně odkazuje na pasáž z nálezu sp. zn. I. ÚS 608/06, týkající se hodnocení věrohodnosti svědka, v níž Ústavní soud konstatoval, že měl-li „*odvolací soud radikálně odlišný názor na věrohodnost svědka, měl jej sám vyslechnout, aby mohl bezprostředně vnímat jeho projevy,*

a aby mohl dát obhajobě příležitost přímo před tímto soudem zpochybňovat tvrzení podávaná tímto svědkem...“. Pro vytyčení mezí instančního rozhodování odvolacího soudu odkázal státní zástupce na další rozhodnutí Ústavního soudu [nález sp. zn. Pl. ÚS 15/14 ze dne 26. ledna 2016 (č. 71/2016 Sb.), ve spojení s usnesením sp. zn. I. ÚS 1920/16 ze dne 18. dubna 2017; všechna rozhodnutí též na <https://nalus.usoud.cz>], podle kterého „*od nepřipustného ‚přehodnocování důkazů odvolacím soudem‘ je však třeba lišit kasační oprávnění odvolacího soudu z důvodů podle § 258 odst. 1 písm. b) a písm. c) trestního řádu. Jde typicky o situace, kdy skutková zjištění v napadeném rozsudku působí neúplně a nepřesvědčivě, zejména proto, že nalézací soud určité skutečnosti, jež se z provedeného dokazování podávají, do svých úvah vůbec nezahrnul, některé důkazy zcela pomínil nebo určité důkazy hodnotil zjevně jednostranně, v rozporu se zásadami formální logiky...“.* I dále státní zástupce se stěžovateli souhlasí v tom, že „*...nalézací soud se pouze trpně podvolil skutkovým závěrům podle pokynu soudu odvolacího“* a že nastala „*bezvýhradná akceptace skutkového hodnocení...“*. Hranici instančního rozhodování odvolacího soudu přitom státní zástupce považuje za subtilní. „*Nalézací soud může být veden k odlišnému skutkovému zjištění jen mnohými náznaky soudu odvolacího a ve svém rozhodnutí může snadno skrýt, že odvolacímu soudu vyhověl bez vlastního přesvědčení“*, a je „*nutno uznat, že nalézací soud svými výroky na str. 5 a 13 odsuzujícího rozsudku zpochybnil, zda rozhodoval na základě skutkového stavu, který sám zjistil nebo který převzal od soudu odvolacího“*. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství proto konstatoval, že sám nalézací soud svými „*vyroky na str. 5 a 13 odsuzujícího rozsudku zpochybnil, zda rozhodoval na základě skutkového stavu, který sám zjistil, nebo který převzal od soudu odvolacího“*. Podle státního zástupce existují natolik závažné pochybnosti týkající se respektování základních postulátů spravedlivého procesu, že jediným východiskem je zrušení rozhodnutí nalézacího soudu i odvolacího soudu. Nejvyšší soud se s námitkami stěžovatelů ani státního zástupce neztotožnil; podle něj rozsudek požadavky spravedlivého procesu naplnil.

18. Ústavní soud dospěl na rozdíl od Nejvyššího soudu k závěru, že nalézací soud „*automaticky“* převzal hodnotící závěry odvolacího soudu, aniž by provedl dokazování v rozsahu, který by mu umožnil prokázat bez pochybností, že skutek se skutečně stal tak, jak byl ve skutkové větě popsán, případně aniž by své závěry odůvodnil lépe a na základě svých vlastních zjištění. Ze spisu je patrné, že policejní orgán předpokládal, že uspěje-li 2. stěžovatel ve výběrovém řízení, může dojít k monitorovanému předání druhé poloviny úplatku. Pak by existovaly jednoznačné důkazy prokazující vinu 2. a 3. stěžovatele, a tím i správnost skutkové věty. Vzhledem k tomu, že tato situace nenastala, je závěr o naplnění skutku založen především na výpovědi zúčastněné osoby a na zaznamenaném hovoru mezi ní a 1. stěžovatelem. Výpověď zúčastněné osoby nalézací soud v původním rozhodnutí nepovažoval za konzistentní (č. l. 449 verte) a měl silné pochybnosti o významu informací z provedených odposlechů (č. l. 450), a proto tyto nepřímé důkazy nepovažoval za způsobilé vytvořit logický, ničím nenarušený a uzavřený okruh, z něž by bylo možno vyvodit jen jediný závěr a současně vyloučit možnost jiného závěru (č. l. 450 verte a násl.). V novém rozsudku nalézací soud po rekapitulaci původních důkazů uvedl, že mu vázanému „*právním názorem vysloveným odvolacím soudem, nezbyvá než hodnotit provedené důkazy v souladu s názorem odvolacího soudu, a proto bere z výše uvedených důkazů za prokázané, že svým jednáním ... naplnili obžalovaní skutkovou podstatu trestných činů jak po stránce subjektivní, tak i po stránce objektivní.*“ (č. l. 512).

19. Provedl-li nalézací soud takovou změnu hodnocení důkazů, aniž by vysvětlil, jaké důvody jej k tomu vedly, nejde o postup zachovávající práva stěžovatelů na soudní ochranu. Podle Ústavního soudu totiž nastala situace, kdy existují pochybnosti, předestřené nalézacím soudem ve zprošťujícím rozsudku, které nebyly v řízení odstraněny – byly pomínuty s tím, že verze

obžaloby je vysoce pravděpodobná; za takovou ji může považovat i Ústavní soud, avšak ani samu vysokou pravděpodobnost nelze mít za dostatečnou.

20. Ústavní soud nespatřuje pochybení v postupu odvolacího soudu, zrušil-li v neveřejném zasedání původní rozsudek nalézacího soudu pro nevypořádání se s veškerými provedenými důkazy, a pro nesprávné obsazení soudu [trestní řád stanoví (§ 314a odst. 1), kdy rozhoduje samosoudce, a nesprávné obsazení soudu je vadou, byť rozhodne-li senát namísto samosoudce, považuje to zákonodárce za menší vadu, než v případě opačném (viz § 265b odst. 1 písm. a)]. Ústavní soud rovněž nevyklučuje, že trestné jednání proběhlo způsobem popsáním v obžalobě, takový závěr však nelze učinit bez dalšího (podrobnějšího) vysvětlení nalézacího soudu jen na základě prosté změny hodnocení důkazů, které původně vedly nalézací soud k vydání zprošťujícího rozsudku.

21. Z napadených rozhodnutí je patrné, že nalézací soud po zrušení původního rozsudku rezignoval na svoji úlohu a rozhodl, aniž by zrealizoval pokyn odvolacího soudu a rozhodnul v souladu s požadavky danými v § 2 odst. 6 trestního řádu. Rozhodnutí založené na pouhém odkazu na vázanost právním názorem odvolacího soudu nelze považovat za postačující. Toto pochybení nenapravit ani odvolací soud, kterému stačilo, že výrok o vině a trestu konvenoval se závěry jeho předchozího usnesení. Podle nálezu sp. zn. II. ÚS 254/08 ze dne 18. listopadu 2008 (N 197/51 SbNU 393) má omezení nařizovací pravomoci odvolacího či dovolacího soudu svůj původ v principech spravedlivého procesu, a proto „nemůže vést k situaci, kdy vyšší soud rezignuje na faktické promítnutí jeho právního názoru do rozhodnutí nižšího soudu, neboť taková situace principy spravedlivého procesu porušuje“ [obdobně též například nálezy sp. zn. I. ÚS 910/07 ze dne 23. září 2008 (N 156/50 SbNU 389) či sp. zn. I. ÚS 864/11 ze dne 16. června 2011 (N 116/61 SbNU 695)]. Vadu nenapravit ani Nejvyšší soud, ačkoliv stěžovatelé v dovoláních poukazovali na nesoulad mezi provedenými důkazy a jejich hodnocením, a v důsledku postupu odvolacího soudu i na porušení zásady dvojinstančního soudního rozhodování. Ve shodě se státním zástupcem Nejvyššího státního zastupitelství spatřuje Ústavní soud pochybení v nerespektování principů řádně vedeného soudního řízení; proto dospěl k závěru, že nebyla poskytnuta ochrana základním právům stěžovatele způsobem, který předpokládá Listina. Nalézací soud pouze „automaticky“ převzal právní názor a pokyny odvolacího soudu.

V. Závěr

22. Pravomoc soudu rozhodovat o vině a trestu za trestné činy zaručuje obžalovanému, který se na soud obrátí v souladu s čl. 36 odst. 1 a 4 s žádostí o poskytnutí ochrany, aby bylo o jeho věci v trestním řízení rozhodováno při zachování jeho práv plynoucích rovněž z čl. 40 odst. 2 Listiny, který každému zaručuje presumpci neviny a klade na obecné soudy požadavek, aby o vině rozhodly teprve tehdy, když je závěr o vině obžalovaného bez jakýchkoliv pochybností prokázán.

23. Úkolem obecných soudů není pouze na základě provedených důkazů učinit závěr o vině a trestu jak to požaduje čl. 40 odst. 1 Listiny, ale je zapotřebí, aby rozhodnutí respektovalo rovněž další základní práva obžalovaných. Je-li závěr o vině 2. a 3. stěžovatele, a tedy i o správnosti skutkové věty, založen jen na zdokumentovaném rozhovoru zúčastněné osoby s 1. stěžovatelem a není-li opřen o další důkazy, které by prokazovaly pravdivost všech

informací v rozhovoru vyřčených, neodpovídá takový závěr požadavku § 2 odst. 5 trestního řádu.

24. Za daného stavu věci Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 1 a 3 zákona o Ústavním soudu zrušil napadená usnesení Nejvyššího soudu a odvolacího soudu i rozsudek nalézacího soudu, zkracující stěžovatele v právu na soudní ochranu zakotveném v čl. 36 odst. 1 a 40 odst. 1 a 2 Listiny.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 30. září 2019

Jaromír Jirsa v. r.
předseda senátu

Za správnost:
Jana Němečková